

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet“ közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szent-Miklós-utca 791. sz. hová a lap szellemi részét illető cikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

A ref. főtanoda könyvnyomdája, hova az előfizetési pénzek és reclamatiók küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor ára 6 kr; bélyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

A hirdetési díjak előre fizetendők.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal; Pesten: Lang Leopold, (Erzsébet tér, 9. sz.) Bécsben Haasensteint és Vogler (Neu-Markt 14. sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész lven.

ELOFIZETÉSI ÁR:

Félévre 3 frt.

Negyedévre 1 „ 50 kr.

M.-Vásárhely, 1875. aug. 27-én.

(M.) Az 1869. évi IV. törvényzikk 1. §-a értelmében az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönített, s a szerint sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak. Ezen törvény tartalmának kifolyásul s következményeül kell tartanunk azon fensőbb intézkedést, mely szerint az az előtt közigazgatási illetékességi körbe tartozott kihágásos ügyek ellátás végett a kir. járásbírók ügykörebe tereltettek. Hogy ezen fensőbb intézkedés az erdélyrészi felfogás szerint nem tartatott egész czélarányosnak, mutatja azon anomal helyzet, mely a kihágások ellátásában tapasztalható. Némely megyében ugyan is két foruma van a kihágásos ügyeknek, a hol t. i. a megye nem ügyelve a miniszteri rendeletre, a kihágásos ügyek ellátását szolgabíráinál megtartotta, s így ott tetszés szerint választható a forum; a kinek tetszik a járásbíróshoz, s a kinek úgy tetszik a szolgabíróhoz járul kihágásos panaszával, s olyan a milyen ellátás eszközölhető egyiknél, mint a másiknál.

Ez egy szomorú adat igazságszolgáltatásunk jelen bajaira nézve.

A maros-vásárhelyi jogász-egylet pár év előtt e tekintetben egy körülményesen indokolt előterjesztést intézett a kormányhoz, de akkor, mint láthattuk sikertelenül. A merev doltrínairismus nem lehetett tekintettel a gyakorlatiasság követelményeire.

Az idők megváltoztak, s most már a fővárosi lapok pár nap óta nagyban hirdetik, hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatással összeelgyittetik, s abból kifolyólag igen természetesen a közigazgatási és bírói hatóságok egymás hatáskörébe beleavatkozhatnak, mert a legújabb hírek szerint elkészült a rendőrkihágási és békebírói törvényjavaslat is. És pedig a rendőrkihágási javaslat szerint minden mezei, vadászati, erdei, ipari sat. kihágások ellátásával a közigazgatási hatóságokra fogna bízni, még pedig a községi előjárókra 20 frt értékig, a szolgabírákra és városi tanácsokra, illetőleg ezek megbízott közegére 100 frt értékig. És mi ebben nem is találnánk semmi különöst, mert az egymással teljesen elvi ellentétben levő változások és actiókhoz már meglehetősen hozzá szoktunk, csak azon csodálkozunk, hogy azok, kik az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való merev elválasztását annak idejében oly nagy hévvel és garral forcírozták, ma már annak éppen ellenkezőjével kívánnak minden áron beldogitni.

Kár pedig szem elől tévesztetni, hogy az igazságügyi politikának, s azzal kapcsolatban a

törvényalkotásnak is meg van a maga logikai egymásutánja, a mi, ha nem követtetik, keserve-sen megboszulja magát. Igazságszolgáltatásunk egész sorozatát mutatja fel azon újítások és változtatásoknak, melyek gyakorlati, s czélszerűségi tekintetben csak is kísérletek értékével bírnak, de igazságügyünk reálbecsét gyarapítani nem képesek. És az igen természetés következménye a következetlenségeknek, ha t. i. egyik szélsőségből a másikba ugrunk, s a gyakorlati élet követelményeit nem méltatjuk kellő figyelemre.

Nem érzünk magunkban semmi hajlandóságot az akadékoskodásra, vagy a hibakeresésre, mert, ha alapos, helyes és czélszerű műveleteket látunk, örömmel üdvözljük azokat, míg ellenben kötelességünknek tartjuk a körülményekhez képest aggályainknak is kifejezést adni, s az intéző körök figyelmébe, különösen és mindenekfelett a gyakorlati élet követelményeinek megfelelő következetességét ajánlva, óva inteni a törvények alkotása terén a szélsőségek, s azzal rendszerint együtt járó szokott misériák kikerülésére.

Egyáltalában a törvényalkotás terén nem a könyvek betűi, hanem a szakszerű képzettséggel párosult tapasztalat, s gyakorlat az, a mi a tervezett reformok rendszeréhez egészséges irányt és alapelveket szolgáltathat. Ennyit egyelőre a hírekre, majd a többit elmondjuk, ha látni fogjuk a kérdéses javaslatokat.

Politikai újdonságok.

— A felosztatot törvényszékek elnökei közül többen, s ezek száma meghaladja a rendelkezési állapotba jutottak felét, az iránt folyamodtak az igazságügyminiszteriumhoz, hogy ne helyezettessenek át eddigi működési helyükről, hanem inkább eddigi fizetésük felével nyugdíjaztassanak. Sőt azon törvényszékek elnökei közül is többen, melyek nem fognak feloszlattatni, ugyanezen kívánságukat nyilvánították. Az igazságügyminiszteriumban a nyugdíjazások tekintetében valószínűleg még e hét folyama alatt megállapodás történik. A nyugdíjazás tudvalevőleg nem csak a felosztandó törvényszék tagjaira terjed ki, hanem a többi törvényszék tagjai is nyugdíjaztathatnak. Az igazságügyminiszter arra törekszik, hogy a nyugdíjazottak számát minél kisebbre redukálja. Hallomás szerint összesen ötven törvényszéki elnök és bíró fog nyugdíjaztatni.

— A bányatörvény megvizsgálására a pénzügyi- és kereskedelmi miniszteriumok részéről összehívott s Reitz Frigyes min. tanácsos elnöke alatt működő enquete már megkezdette üléseit, melyek a két miniszterium közötti közötti bizalmas eszmecsere jellemével bírnak. Az enquete célja megállapítani a javaslat elveit, hogy a mostani kereskedelmi- és pénzügyi miniszterek, kik a javaslat elkészültekor még nem voltak jelen állásukban, amaz elveket hivatalosan tudomásul vehessék.

— A kormány, mint halljuk, azon helyzetben van, hogy a 153 millió adósság converálása ügyében, azonnal az országgyűlés összeülése után előterjesztést tehet.

Maros-Vásárhely, 1875. aug. 25.

Jam ardet domur Ucalegons.

Az elsőfoku társasbíróságok megkezdett és hivatalos uton is közzé tett reductiója szerint, ez alkalommal a Királyhágón innen 7 törvényszéknek megszüntetése, illetőleg beosztása rendeltetett el.

Ezek közé esik a Székelyföldön a gyergyó-szt.-miklósi és a sepsi-szt.-györgyi, amaz a cs.-somlyói, ez utóbbi a kéndi-vásárhelyi törvényszékhez levén beosztandó.

A mennyiben a gyergyó-szent-miklósi társasbíróság, egy 9 közönségből álló, egyetlen járásbíróság számára létesített 1872-ben és így a maga nemében unicumot képez, beosztása ellen, mely úgy is csak idő kérdése lehetett, igen is megfogható okokból, kérdés nem merülhet fel; ezzel szemben a sepsi-szent-györgyi kis törvényszék tervbe vett felosztása, illetőleg beosztása, fontos elvi kérdéseket érintvén, foglalván magában, teljes mértékben megérdemli figyelmünket.

Ezen tény közelről érinti a székely viszonyokat és a Székelyföld igazságügyi, kapcsolatilag közigazgatási, így leglényegesebb belügyi rendezésével áll szoros összeköttetésben, a miért e tekintetben a következőkben kívánunk kifejezést adni meggyőződésünknek.

Az elsőfoku kis társasbíróságoknak törvény útján megkezdett reductióját, a törvényhatóságok területei tervben levő rendezését és illetőségek szabatosabb meghatározását, azon kísérleteknek eredményeül tekintjük, a melyek e téren alkotmányunk helyreállításával 1867-ben és később 1872-ben a törvényhatóságok, illetőleg bíróságok külalakja szervezetével eszközöltettek, mely alkalmakkal mindkét hatóság közegei nagyobb számban, nagyobb fizetéssel létesítettek, mindaz a szükség követelménye, az állam-municipiumok pénzereje, vagyona elviselhetné és munkakörük igényelné. Közelebről vizsgálva azon szervezések horderejét és értékét, azokban nem annyira az átalakuláskor hangsúlyozott gyors, olcsó és jó közigazgatás és igazságszolgáltatás lényegére, mint inkább az alkotmányos külsőségeknek és akkor divó-áramlatoknak elégtételére találunk, legalább ilyesmit tanusít a Királyhágón innen érvényben meghagyott osztrák anyagi és alaki törvényekben begyakorlott és fegyelmezett akkori bírói karnak, főleg a székely törvényhatóságokbani legnagyobb részbeni epurációját, a választott új bírói karnak 1848. előtti, vagy a szervezés alkalmával végzett jogászokból kiegészítése, az állomás és fizetések felemelése, a bírósági agendumoknak a közigazgatástól való szigorú és merev elkülönítése és ez utóbbi intézkedés alkalmával a nagykeretű közigazgatási tisztségviselői hivatal nem egy állomásának sine curává tétele.

Az államközégek mellett meghagyatván a számos nagyobb és kisebb municipiumok is, ez utóbbiak számában és fizetésben 1867-ben megnevelt közegei fenntartása és fizetése nem csak nyomasztóvá vált, hanem azok központi helyiségeik a 22-ből álló és szervezett elsőfoku kis társasbíróságok székhelyeivel nem ugyanossithattak és maguk a felállított társasbíróági székhelyek is láncszemként több helyt alig egy pár órai távolságra tömörültek, más helyt akkora területre és foglalkozási körre utaltattak, hogy mig itt a bírói agendumok halmazottá, amott éppen jelentéktelenné váltak.

Elégge okadatolva találjuk ezeknél fogva azon törekvéseket, a melyek törvényhozásunk és kormányunk körében megindultak és a melyek kifejezést nyertek, részint a múlt évi közzé tett belügyminiszteri törvényjavaslatban a törvényhatóságok rendezéséről és jelenleg azon törvényben és igazságminiszteri rendeletben, mely az elsőfoku társasbíróságok reductióját és ezzel kapcsolatilag az epurációt tényleg megkezdette elrendelni.

Az igazságszolgáltatás és részben a közigazgatás is az állam egyes tagjai, a polgárok legfelsőbb javai és érdekei felügyeletére, megóvására, kiegyenlítésére és elősegítésére levén hivatva; kiváló fontosságot képez annak miképi berendezése és kezelése.

A szakképzettségen kívül azoknak gyors és olcsónak kell lennie. Olcsók és gyorsak csak akkor lehetnek, ha a választott központi székhelyek a nem tulságos nagyterületű törvényhatóság közepén oly városokban, községekben szemeltetnek ki, a hol nemcsak a hivatalok és hivataloknak elegendő helyiségek találhatók; hanem a hol egyuttal tanintézetek, kereskedelem, ipar és forgalom központossulva lévén, a felek ugyanazon alkalommal ügyes, bajos dolgaikon kívül, egyéb ügyleteiket, üzleteiket elintézhetik, igazíthatják.

Az ugynevezett Székelyföld nagy területénél, hegyes, völgyes voltánál és népessége, élénksége, száma anyagi és természeti viszonyainál fogva kevesebb, mint négy vagy három területre; központi törvényhatósági és törvénykezői ügyei kezelésére nézve tetemes hátrányok nélkül nem osztható, nem rendezhető és ezen területeknek központi székhelyül lenni, mind a természeti fekvés, mind más előnyöknél fogva Maros-Vásárhely, Sz. Udvarhely, Csik-Somlyó és Seps-Szt.-György, vagy legalább M.-Vásárhely, Sz.-Udvarhely és S.-Szt.-György hivatva és egyedül alkalmasok, birván mindazon tényezőkkel, melyek szerint jelenleg a társasbíróságok, utóbb a törvényhatósági kerületek közetekben csoportosítható, sőt szélesbíthető is.

Részletesebben ezen alkalommal Seps-Szt.-Györgyre vonatkozva, fel nem tehetjük, hogy a Székelyföld legtermékenyebb, legnépesebb és legnagyobb forgalmu törvényhatósága, a mint tervelve van, központi hivatalok nélkül hagyassák; és ha ezt nem tesszük fel, akkor egyedül Seps-Szt.-György az, mely azon kiterjedt törvényhatóság csak nem közepe táján, egyenlő távolra a Rika aljától Rákostól, a határszélek közelében benyúló Bereczkőtől, Kovásznától és Csikszékkel határos Bükszádtól és mindezen különböző irányban vezető utak összetalálkozási vonalában és vonala közelében fekszik.

Az előpataki, bodoki, málnási, távolabb a tusnádi gyógy- és fürdőhelyek közelében saját határán gazdag kőszén teleppel bir és piacza áru, vagy átmeneti helye a háromszéki kitűnő gabna-termesztményeknek, montlisztnek, a Csiki fakereskedésnek, hamuzsírnak, Bükszádi üveggyártmányoknak sat. Elég terjedelmes, jól épült, egészséges város, tanintézetekkel, kellően berendezett nagy korodával, gyógyszerár-üzleti boltokkal, vendéglőkkel bővülködik.

Háromszék pretorialis középületén és székhelyén kívül számos rendelkezés alatt álló középületei léteznek és állanak szabad rendelkezésre, ha már a kegyelet nem nyom semmit, a mely e választott központi hely iránt önként gyökeret vert a nép szívébe.

Kézdi-Vásárhelytel másképen állanak a viszonyok és arról nevezetes, hogy oly szűk területtel bir és azon terület is a melyen fekszik, oly zsufoltan be van építve, miszerint a különben 3—4 ezer lakóból álló város, ha szűk telkei, a számos lakházak és külön családból álló lakok mián egy-egy utcát, vulgo: sikátort képez, hasonló a világvárosok szegényebb külvárosaihoz.

Mint fentebb is érintettük, maguknak a feleknek jólétére és előhaladására, központi hatóságai közelsége és alkalmas helyeni létele, jelentékeny befolyása, a központul választott helyiségeknek és közvetlen vidékének materialis kifejlésére, emeléseére lényeges és elhatározó.

Ily központi helyiségek megtartása, sőt gyarapítása mennyire közérdekű és szükséges, elég utalnunk a székely elszegényedés, máskép kivándorlás már is komolylyá vált tényére, a melynek okai belügyeinkből származván; egyszerűen megérthetőkké válnak, ha megfontoljuk, hogy már a székely örökösödés felfüggesztésével, a székely örökségek felszabadításával megkezdődött közzöttök a felső birtok feloszlása, elidegenítése, mi a gazdálkodásból megélhetést, mint arra utalt fő jövedelmi forrást megváltoztatta, kétségessé tette, belügyeik, községi ügyeik rendezetlensége a közhelyek és erdők szakavatlan és káros kezelése, ennek folytáni nagy mérvbeni elpusztulása; a bizonytalan és kölcséses perlekedések, a pénzhiány és ennek folytán divattá vált drága pénzkereskedés, a pénzforgalom és keresetforrás lüktető erévé vált vasuthálózatból kihagyása annak előmozdítására vezettek, azt elősegeltették. A természet egyszerű, de változhatatlan törvénye szerint: fogyni kell mindennek ott, a honnan csak vesznek, de nem tesznek.

A mily tulság volt és káros hatást idézett elé az 1867-ben megkezdett és 1872-ben folytatott epuráció és adductio hatóságaink megkísérlett rendezése alkalmával, hasonló káros hatást idézhet elé a székelyföldön a múlt évben fölmerült, jelenben elaludt belügyminiszteri tör-

vényjavaslat merev alkalmazása a törvényhatósági területek megszabását, reductióját illetőleg, ez okon méltó aggodalmunk van, ha a sepsi-szt.-györgyi elsőfoku társasbíróság a kézdi-vásárhelyinek fog feláldoztatni; hasonló nézpontokból egy szép reggel mi is itt M.-Vásárhelyt arra fogunk fölébredni, hogy központi helyiségül Szász-Régen választatott ki, betelvén rajtunk az „írás“ szavai szerint: „a gyermek nem halt meg, csak elaludt.“ Az elsőfoku társasbíróságok megkezdett reductiója előpostál szolgál a törvényhatóságok területe rendezésének, a kard bár fölemeltetett e bonyolult gordiusi csomó kettémetszésére, de még nem esett le; ez okon polgári kötelemünk felszólalni és tisztelettel kérnünk: „videant consules ne quid respublica detrimenti caperet.“

Nem közönbös, hanem mélyen anyagi viszonyaink szerencsés megoldására és javulására vezető és eldöntő körülmények sorsa felett döntetik el ezek által a koczka; épen nem közönbös reánk nézve, hogy ügyes-bajos dolgaink igazítására menve, hova legyünk kénytelenek el távozni és ez úton a munkaidőt pazaroljuk el, és hogy az ily ügyletekkel egybekötött pénzkiadásokat másutt költsük el és hozzuk forgalomba. Már is megfogytakozott az, a mit szükségünkre, elmulhatlan kiadásainkra fordíthatunk és a forgalom itten minálunk.

Végül Seps-Szt.-György mellett még azon specialis esetet és körülményt felhozhatjuk, miszerint e város közönsége megfelelő hivatásának, központi helyzetének, már a korábbi, valamint az újabb időkben építkezésekre, javításokra, kormányi felsőbb engedelem mellett, más egyéb belső és külső becses fekvőségei elidegenítése, eladása, oly költsékeztetéseket tett és létesített, a melyek bármely központi helyiség előnyére és diszére válnának; mindezen jó remény fejében megtett és okadatolt műveletei egyszerre érthetetlené válván — anyagi érdekeiben is tetemes hátrányt fog szenvedni az elrendelt reductio következtében.

Egyesek érdekei és érdemei közintézmények eldöntésénél a köz, vagy állami felett, ez utóbbinak rovására érvényre nem emelhetők; és mi ez alkalommal sem nem Seps-Szt.-György, vagy M.-Vásárhely mellett, sem nem Kézdi-Vásárhely és Szász-Régen érdekeik és érdemeik ellen kívántunk szólni; hanem azon meggyőződésből indultunk ki, hogy nem lehet országos érdekünk a székely elemet Csikszék hegyei és völgyei közé, Moldova és Oláhország felé visszatérlni, a mire vezetne a csiki hegyek és erdők közelébe eső Sz.-Udvarhely és K.-Vásárhely központi helyekül választása; mint inkább arra kell törekednünk, hogy azt az ország belje felé terjesszük, mire az ország beljéhez közelebb eső központi helyek: Seps-Szt.-György és M.-Vásárhely vannak hivatva. C.

Szépművészetek hazánkban.

II. Szobrászat.

(Folytatás.)

Nyugati Ázsiában Ninive kiásott romjai sajátos világot hoztak felszínre az ázsiai szobrászatról. Ugy lát-szik, hogy az állatország volt leginkább tárgya faragványainak, melyek óriási alakokban ugyan, de nagy arányossággal és nem minden izlés nélkül alakítottak.

Akár ezen kiásott faragványokat, akár a persepoliákat vesszük figyelem alá, olyan észrevehető egyöntetűség vonul át az egész ázsiai sculpturán, hogy — úgy szólván — az egész ósvilági szobor- és domborműveken a plastika megkülönböztethetetlen, mi azon következtetést vonja maga után, hogy Ázsiában a szobrászatnak bölcsőjére vissza menni az archaeologia képes nem lesz soha.

Ebből következtetődik ámbár egyik külföldi régész sem tesz említést a magyar szobrászatról — és Winckelmann, Visconti, Rochetti és valamennyien, kik e tudománygyal maradandó becszerűen foglalkoztak, csak a görög, római és etruskai szobrászatot tették észleleteik tárgyává; mégis megczáfollhatatlanul állíthatni, hogy eleink nem voltak idegenek e szépművészettől.

Bizonyítja ezt azon körülmény, hogy a hunnok királya: Atilla, a magyarok elődjeinek királya volt, kik Ázsiából és pedig azon tájakról rontottak be Európába, mely Persiának közvetlen szomszédságában lévén Scythiának nevezetett és hajdan Nagy Sándornak foglalásaiban gátot vetett.

Ha Winckelmann — „monumenti antichi in editi“ 1767-68-ban kiadott munkájában — valamennyi archaeologus által helybenhagyólag megállapította, hogy a Nagy Sándor koráig terjedő szobrászat csak is a mythologiára vonatkozik és e szerint a régi műveknek semmi vonatkozásuk nincs a történelemmel; akkor tagadhatatlan, hogy a görög szobrászatnak bölcsője a görög mythologiával veszi kezdetét és így eredete nincs homályban.

Ha már most számítás alá vesszük, hogy Nagy Sándor 329-ben Krisztus előtt a scythákkal bizonytalan kimenetelű csatát vívott, mert a szomszéd Persiába viszsza kelle térnie; és továbbá: számítás alá vesszük, hogy Persepolis romjaiból és faragványaiából — mely város Nagy Sándor idejében fénypontján állott — az ázsiai szobrászatnak eredetére semmi következtetéseket vonnunk nem lehet: akkor kétségtelen, hogy az ázsiai szobrászat nem csak régiebb, mint a görög, hanem, hogy annyira régi, miszerint az már a hazai kör culminációját elérte volt.

Ha tehát a persiai szobrászatról, mint a görög szobrászatot megelőzőt bevégzett tényről kell szólnunk, és Scythia, mint közvetlen szomszédja a persa birodalomnak, az ismert történelem kezdete óta létezettnek elismertetik; akkor nem jöhet kérdés alá, hogy azon ország, mely az európai történelem kezdetén már oly hatalmas szomszédja volt a szobrászattal bíró persa birodalomnak, hogy magát a legnagyobb hódítót is megállította diadalmenetében, az ázsiai viszonyok szerinti mivelődési fokon kellett hogy álljon; és valószínűen lehet is erre következtetni, mert csak innen magyarázható ki az Európába betört hunnok királyának a krónikában följegyzett fényes udvartartása és a legbölcsebb népekkel közös cultus az egy istenség „Hadur“ imádása, valamint a magyar nemzetnek a királyi szóra missionariusok nélkül eszközlött hittérítése a keresztény vallásra.

Még most is akadnak régészeink oly faragványokra, melyeket semmi esetre nem tekinthetnek rómaiaknak és és sokan a 4-ik, 5-ik századból valóknak mondanak, mi azt bizonyítja, hogy az alig 80 évig uralkodott hunnok is kedvelői voltak a művészetnek a mennyiben a folytonos hadjáratok közt hébe-korba a béke anyaga is beköszöntött, mert — háborn alatt — sírnak a múzsák: „inter arma silent musae.“

De, bár miként legyen is, ha nem is tudjuk visszavezetni a szépművészetek iránti szeretetünket — atyáink bölcsőjéig — azon pontossággal, mint az új-kor történelme saját viselt dolgait, biztos kézzel ma már teheti; aonyi bizonyos, hogy Szent István királyunk e jelszót hagyta utódjaira: „unius lingvae uniusque moris regnum fragile est;“ és ez kétségtelenül tanusítja, hogy hazánk minden szépnek, minden nemesnek és így a szépművészeteknek is a legvondégszeretőbb érzelmekkel volt kész üdvözlően kaput nyitni, és hogy ennek folytán azon két és fél század alatt, míg Dsingingis-khán Magyarországra 1241-ben betört, Európa országainak nagyobb részével hasonló magaslatra emelkedett honunkban is a szépművészetek iránti előszeretet.

Két évig tartott a tatárok pusztítása Magyarországon, melyet a legnagyobb irtózáttal említenek meg a történetírók, s melynek általános vonásokban alább mi is képet kívánjuk adni.

Mindenek előtt azonban, miután tárgyunkhoz tartozik, említést kell tennünk a görög és római, illetőleg olasz szobrászatról, a mely oly ellenállhatatlanul kezdett magának délről észak felé utat törni, emelvén az izlést széles Magyarországon is mindenfelé.

Daczára Panenus „marathoni csatájának,“ Zeuxis „Helenájának,“ Timantes és Apelles festményeinek Göröghonban és az etruski Fabius hason munkáinak Rómában, általánosan elismert dolog, hogy a festészet a klasszikus óskorban jóval hátrább állott a plastikai művészetnél (a szobrászattól).

Ennek egyszerű okát sem a kiállítások ritkább voltában, sem a háttér látkörének kifejezetlen hagyásában; hanem egyszerűen abban találjuk föl, hogy a régieknek sok mechanikai akadályokkal kelle küzdeniök a színek előállítására, vegyítése és törése, illetőleg dörzsölésénél.

Az újabb korban azonban a szobrászatot haladta meg a festészet, és így méltán mondhatjuk, hogy a régiek szobrászata a legmagasabb helyet foglalja el a szépművészetek közt.

A görög nemzeti irány az embert vette istenél mintaképül és eszményi tökélyig igyekeztén alkotni az embert, tevékenységének megfelelő tért talált Ezen nemesbitési hajlam a teremtés más alakjain is látható, például: a két domborfaragványu oroszlánon, a micenei kapun.

Az északról dél felé nyomuló dóriaiak vándorlása korszakából nincsenek maradványok, melyekből a szobrászat akkori emelkedését megbírálnánk; de a Krisztus előtti 7-ik századtól fogva oly biznyítékok merülnek föl a mondott művészet gazdagsága felől, hogy kétségbe vonhatatlan tanulmányokat tehetni.

Előbb találkoznak pompás edényekkel és legkülönbözőbb eszközökkel, azután látjuk a kypselidok ládáját, Apolló tornyát Amykléában; azután következik az emberi forma, istenek és hősök alakítására. Előbb az isteneket

fából faragták, azután a fejet és kezet márványból kőszítették és a fát megaranyozták, vagy kifaragták, a meztelen részeket elefántcsontból és a ruhát arany-lemezből, míg jobban-jobban a márvány, vagy a bronzöntet jött divatba.

(Folytatása következik.)

17—1875. v. sz.

Értesítés és felhívás a székely egylet ügyében.

A székely mivelődési és közgazdasági egylet megalakulását intéző választmány folyó évi május 15-én tartott ülésében a kedett nehézségeit, a folyó év nyarán lejárt választási mozgalmakat, s egyéb fennforgó tekineteket figyelembe véve azon határozatot hozta, hogy az egylet megalakulása után az első közgyűlés a jövő év folyamán a székelyföld valamelyik várossában, de az alakuló gyűlés a folyó év augusztus 28-án megnyíló országgyűlést követő első hetekben, a választmány által kitűzendő napon, Budapesten tartassék meg.

Ez alakuló gyűlés előmunkálatai folyamba vagnak s ezek között nem kevésbé lényeges az eddigi aláírók (részvényesek) számát teljes határozottsággal tudni, valamint fölötté kívánatos az ügy érdekében és azon behatás tekintetében is, melyet az alakuló gyűlésnek ezen vállalat további fejlődésére gyakorolnia kell, hogy minél többen jelenkezzenek részvényesekül, s ezen aláírások által ez ország, de főleg a székelyföld minden vidéke minél nagyobb számban képviselve lehessen már az említett alakuló gyűlésen.

E kettős célból már a folyó év tavaszán felhívás küldetett az aláírási iktartókhoz az eddigi gyűjtési eredmények bejelentése iránt, közelebből pedig magány uton számos megkeresvények intéztettek, részint azokhoz, részint másokhoz, kiket ez ügy barátaivá megnyerni reménység volt.

Tapasztaltatott továbbá, hogy bár a választmány az erdélyi részek minden egyes területére nézve, míg e mult év december havában több ügy barátokat jelölt ki, s ezeket az egyes vidékeken lakó aláírási iktartóktól az ıvek bevételeire s az eredmény bejelentésére felkérvén, módot nyújtott arra, hogy egyes jelentkezők nagyobb fáradság nélkül s ugyyszólva saját vidékek területén megtehessek ebbeli szándékuk nyilvánítását; mind a mellett a felhívásnak nem mindenünne feleltek meg, e mellett a közönség körében sokan nincsenek tájékozva arra nézve, hogy aláírásaikkal hol és kinél jelentkezzenek?

Mind ezeknél fogva szükségesnek mutatkozott az érdeklődő közönséget még a következőkről értesíteni, hogy aláírások e célra foltonosan elfogadtatnak az egyes iktartokon kívül Budapesten az alólirt elnök és jegyzőnél: Budapesten, vár, bécsikapu-utca 149 szám.

Vidéken az egyes aláírási iktartóknál, különösen pedig a székely székek t. cz. főkirálybiráinál, alispánainál, s ezen kívül pedig:

Kolozsvártt: Tamási János, egyetemi questor.

Maros-Vásárhelyt: Borosnyai Pál polgármester és országgyűlési képviselő.

Marosszéken: Jenei József és Bereczki Sándor országgyűlési képviselő.

Sepsi-Szent-Györgyön: Toth Mihály ügyvéd és Künle József országgyűlési képviselő.

Sz.-Udvarhelyt: Tibáld Antal és Orbán Balázs országgyűlési képviselő.

Hidvégen: Henter G. szolgabíró.

Csik-Somlyón: Márton Ferencz járásbíró.

Széken: Török Péter járásbíró uraknál, mint a kik a vidéki egyes aláírási iktartóktól az ıvek beszédésére, de egyszersmind minél több aláírások gyűjtésére felkértek

A választmány azon hirlapilag is közzé tett indokolás után, mely ez egylet keletkezését oly szükségessé teszi, valamint ezen közelismeréssel szemben, melylyel e vállalat a közvéleményben és a hirlapok hasábjain is találkoztott, feleslegesnek tartja ez egylet célját és horderejét ez uttal tüzetesebben ismertetni, azonban hangsúlyoznia kell ezen eszmét, hogy minél hamarabb válik lehetővé ez egylet megalakulása, és minél nagyobb szellemi és anyagi erő kifejtésével indulhat meg e vállalat, annál nagyobb közölségre hozatik az egylet által kitűzött célok valósalása, vagy is az igének testté válása.

Ezek folytán tisztelettel felkéretnek t. cz. iktartó és aláírási-iggyűjtő hazafi társaink, hogy aláírásaikkal, illetőleg gyűjtéseikkel e nagy horderejű munkát támogat-

ni s az eszközöndő eljárások eredményéről a választmányt folyó évi szeptember 15-én értesíteni sziveskedjenek.

A Székely mivelődési és közgazdasági egylet megalakulását intéző választmánytól.

Budapesten, 1875. évi augusztus hó 12-én.

Hajós János,

vál. elnök.

Buzogány Áron,

vál. jegyző.

Jogi szemle.

Prosper Despine marseilli orvos nézetei a büntetésekkal való bánásmódra nézve.

(Dr. Kraft Ebing után.)

(Folytatás.)

Az erkölcsi érzelem folytonosan, vagy csak időlegesen hiányzik. Előbbi esetben nem előzi meg a büntetést semmi lelki tusa, az hidegvérrel követtetik el, s nem követi azt semmi megbánás. Vallási oktatás, s a kedélyre való hatás céljából tett kísérletek, ilyeneknél teljesen eredménytelenek. Ilyen bűntevőkre legtöbb esetben nincs semmi hatása a halálbüntetésnek. Nyugodtan alusznak a halálosítélet kihirdetése után, s még nevetve beszélnek arról. A holttest előmutatásakor kedélyállapotuk egészen közönyös marad, s legfőlebb utálattal és félelemmel vannak a hulla iránt. Büntettüket teljesen kimerítik, érzéketlenek maradnak áldozatuk halálfélelmével és jajkiáltásaival szemben; esznek, isznak még áldozatuk temetésén is, s gyalázzák azt.

Érzéketlenek azok áldozatuk hozzátartozóinak jajkiáltásai, s közönyösek saját sorsuk iránt. Nincsen bennük társaik iránti barátságérzet és hűség. Csak az önző érdek fűzi össze őket, s ha ez megszűnt, martalékkul dobják s elárulják egymást.

Még a vesztőhelyen sem mutatnak azok semmi megbánást és lelkiismereti furdalást, s ha megbánás szállja meg őket a hóhér látásával, nem magáért a büntetért, hanem csak annak végzetes következményeiért történik, és ha megkegyelmeztetnek, nem csak mindjárt vége a megbánásnak, de még örömkialításokban törnek ki. Vannak ezek között olyanok, kik némi ragaszkodással vannak családjukhoz, szeretik az életet és vallásos érzelmeik vannak. Ilyeneknél van hatása a halálbüntetésnek, keresik ezek nagyon a vallási vigasztalást, de csak a jövő élet büntetéseitől való félelemből és az egyház bocsánatának elnyerése végett; nem erkölcsi töredelmességből és bűnbánásból, hanem az isteni kegy kinyerhetésének tisztán önző indokából.

Egészen különbözik ettől az erkölcsi érzellel bíró bűntevő, ki nem talál megnyugvást a megkegyelmezésben, hanem továbbra is bűnbánó és töredelmes. — Sok bűntevőnél tapasztalunk kedélymegindulást, könyeket, de azok nem lelkifurdalásból, hanem a vesztőhelytől való félelemből, az élet s néha a hozzátartozók önző szeretetéből eredtek. Már Gall is így szól: „Ha bűntevők megbánók, akkor csak azt bányák, miért nem követtek el több büntetést, és hogy kézrekerítették magukat.”

Sok erkölcsi érzelmet nélkülözőnél, lappang ezen hiány akkor, ha nincsenek egyúttal tevőleges visszás ösztöneik és alkalmuk a büntetetre.

Ha pedig a meglevő erkölcsi szegénységben, a kisértetbehozásnak egy véletlen perceze, vagy alkalom nyílik, épen úgy követik ezek is a büntetést, mint a hogy tevőleges visszás ösztönükbe merültek.

Az önvalloásban és büntetésben könnyebbülést kereső megbánás által gyötört erkölcsös emberrel szemben az erkölcsi érzellel nem bíró büntettes a végső-kig tagad (hacsak nem egy heves szenvedély vitte a büntetbe, a mikor dicsekedve tesz önvalloást), s míg az erkölcsös ember a kétségbeesés kitörései között félve tesz önvalloást, ha másképp nem lehet, szilárd hangon s daczos nyíltsággal teszi a legkimerítőbb önvalloást amaz.

A magában véve erkölcsileg jó ember is, heves felindulásában épen úgy meg van fosztva időlegesen az erkölcsi érzeltől, mint az erkölcsi érzelem nélküli gonosztevő. Mihelyt azonban elfüstölgött szenvedélye, mindjárt a régi és mélyen megbánó (bűnbánó), legtöbbszor mindjárt a büntetett után. Ritkán jön elő, hogy ilyeneknél a szenvedély még egy pár napig tartson, s a megbánást távol tartsa.

Vannak bűntevők, kiknél az erkölcsi érzelem nem hiányzik egészen, s csak rossz nevelés és gonosz példák által van csirájában elfojtva. Ilyen emberek rendszerint értelmileg is gyengék, s erkölcsi érzelem nélküli emberek által felhasználtnak a büntetésekre, azokra vezéreltetnek; s lelkiismeretük gyenge hangja, pénzajánlatok, munkátlan jövő reményével önértüknek oly felköltése

által fojtatik el; melyszerint, vagy gyávaságukért kicsufoltatnak, rettentővel fenyegettetnek, ha a várakozásnak meg nem felelnek; vagy szesz italokkal felbátorítottatnak. Ilyen emberek, ha csábítóik befolyása alól kivonatnak, képesek a szükséges megbánásra, s ha esetleg azután jó emberek társaságában is jutnak, nem követnek többé büntetést el.

Az erkölcsi érzelem hiányához bűntevő természettel bírónál az járul, hogy ilyeneknek több rossz hajlamaik vannak, mint a rendes embereknek, hogy születésüktől fogva rosszak. Melléktulajdonságok, melyek legalább is megkönnyítik a büntetést követését, eszélytelenség és előre nem látás.

A velünk született rosszasság gonosz hajlamokat és vágyakat fölébresztő rossz érzelemből áll. — Megvan az minden emberben, azon dualismus nélkül nem nyilvánulhat a szabadakarat. Anomaliává lesz, ha hatalmával az erkölcsi érzelmet elhallgatásra bírja, elfojtja.

Mig normalis embereknel csak szenvedélyes, addig kóros agyállapotuaknál (tébolyodottaknál), hol a visszás ösztönök kóros erőre emelkednek, rendes, szenvedélyektől ment állapotban is képes ezt eszközölni. Az erkölcsstan és bűnügyi statistika azt tanítják, hogy a vele született rossz a nagy közönségben minőségileg és mennyiségileg körülbelöl ugyanazon arányban, mintegy állandó nagyságban van meg.

Különbséget kell tennünk a velünk született rosszasság és az elfajultság között. Mert, míg a rendes emberben is van eredeti, vele született rossz ösztön, az elfogultság egy akár lélektani okokból (u. m. rossz nevelés, rossz példa), akár phisicai okokból (u. m. agybántalmakból) eredt visszás állapot. Az elfogultság a velünk született rosszasságnak szerves, vagy természeti okokból eredt fokozata.

(Folytatása következik.)

Hirrovat.

○ Azon általunk közlött hirrel kapcsolatban, mely szerint szováta Veres Istvánt meggyilkolták — fölemlítjük, hogy a gyilkosok Bokor Zsigmond és Pap Sándor szolgálégyények voltak, kiknek elsejétől állítólag a néhai 9 frt bért visszatartotta volna. A gyilkosok az igazságszolgáltatás kezei között várják most kiérdemelt bérüket.

○ Mint jó forrásból értesülünk, a Marosszék területén imitt-amott feltűnedező toroklob korántsem oly nagymérvű, mint némely lapok s kivált épen távol vidékiek hiesztelik. Kár a közönséget alaptalan hírekkel fölzaklatni.

○ Városunkból 4—5 nap óta minden vonattal számosan utaztak a természetdúsoknak Háromszéken tartandó gyűlésükre, mely — kivált ha az idő kedvezni fog — igen népesnek és fényes sikerűnek mutatkozik.

○ A gyümölestermesztés nagyfontosságát és jövedelmező voltát fényesen bizonyítja a következő, egyetlen városra és gyümölcsre vonatkozó statistikai kimutatás: újabban szerzett adatok szerint jul. 1-től jul. 25-ig összesen 29,894 vámmázsa barack szállított el Kecskeméstről; minthogy pedig vámmázsája átlag 5 frtra tehető, a bevett összeg nem kevesebb, mint kerek számban 150 ezer forint!

○ Sámuel-napi heti vásárunk nagyon élénk és látogatott volt, s ha következtetni lehet, olyan lesz nem-sokára a szept. 4 iki: Rózália-napi országos vásár is. A tisztbúza ára 1 frt 25—30 kr.; az elegybúzáé 1 frt, a rozse 60-tól 75 krig; a törökbúzáé (kukuricza) 90—95 kr.; mindez természetesen 16 kupás kis vékával számítva. A paradicsomalma vékája 20 kr., az ugorkaé 10 kr.; egy pár csirke 30 kr.; hat tojás 10 kr.; egy kupa tej 5—6 kr.; egy hizott liba 2 frt; száz dinya 3—5 frt; a sajtnak fontja 22 kr. stb. voltak.

○ A Bécsben f. hó 23—24-én tartott nemzetközi gabonavásár fölötté silányul ütött ki. Természetesen, mert hát a jó német ságorok még ma is a birodalom egyetlen városának Bécsét tartják s a gabonatermelő állam fővárosa: Budapest, előttük semmi; a dolgok valódi állása azonban szerencsére, legalább e téren mindenesetre az ellenkező, s a különben is leginkább iparos osztrákoknak nem kellene, hogy még a gabonaeladás terén is erőnek erejével fölölmulni, vagy igazabban: kizsebelni törekedjenek.

Felölös szerkesztő:

KUTI ALBERT.

H I R D E T M É N Y E K.

Alólirott tisztelettel tudatom a nagy-
érdemű közönséggel, hogy a **Deák-Fe-**
rencz- (poklos-) **utca** alsó végén a
Márkus Márk-féle

új

SÖRCSARNOKOT

a hozzá tartozó, igen gyönyörű kilátással
bíró kerthelyiséggel és nyári mulató *Pa-*
vilone-nal együtt és egészen újlag be-
rendezve, a nagyérdemű közönség hasz-
nálatára bocsátottam.

Mindig friss **dupla márcziusi sör**,
izletes **ételek** és tiszta italok pontos
és **jutányos** kiszolgálásáról kezeskedem.

Augusztus 21-én

tánczvigalom és tombolajátékkal

egybekötve

a nyári mulató-kertet

is megnyitván,

időközönként ottan **Tanzkränzchen**-eket
fogok rendezni.

Elfogadok reggeli-, ebéd- és
vacsorákra előfizetéseket, a leg-
kedvezőbb feltételek mellett.

A n. é. közönség szíves pártfogását
alázattal kérve, ígérem, hogy azt kiérde-
melni is főtörökvésem leend.

Tisztelettel

Drezdner Albert,

(132) (1-3)

vendéglős.

Női ruha szabászat.

Több nagy városban, utóbbi időben
pedig Pesten hosszabb időn át szerzett
gyakorlati képzettségem folytán alólirt
ajánlom magamat a t. „Hölgyvilág” szí-
ves figyelmébe a legfinomabb, izlésebb
és divatosabb

női ruhák készítésére.

Gyermekruhák készítését szintén el-
vállalom s mint ezt, úgy minden más meg-
rendelést a legjutányosabb ár mellett is
pontosan teljesítek.

Illő föltételek mellett avatott oktatást
is nyújtok a női ruha szabászatban.

Bővebben étekezhetni a Deák-Ferencz-
utczában Drezdner Albert vendéglős ur-
nál a Márkus Márk-féle új söresarnok udvarán.

Tisztelettel

Erdl Johanna,

(133) (1-3)

szabónő, Pestről.

A Borsodi Demeter-féle üzlet végeladása

szept. hó 30-án visszavonhatlanul megszűnik,
miről a t. cz. közönség előlegesen értesítettik, hogy még ideje legyen szükségleteit fedezni;
tekintve azt, hogy ily kedvező alkalom

olcsó bevásárlásra

egyhamar nem fog kínálkozni.

Különösen ajánlatnak az iskolák megnyitására beérkező fiatalságnak
a szükséges

iskolai kellékek bevásárlása,

melyek különös leszállított árban számíttatnak.

Figyelmet érdemelnek a közelgő őszi és téli idényre
szükséges

petroleum-lámpák s az ezekhez való üvegnemük,

továbbá:

norinbergi diszárak, porcelán és üvegtárgyak,

melyek még mind dús választékban vannak, úgy, hogy

a t. vevők csak is saját érdekükben cselekesznek,

ha ezen üzletet felkeresik és mindennapi szükségleteiket ily

ritka jutányos áron fedezik.

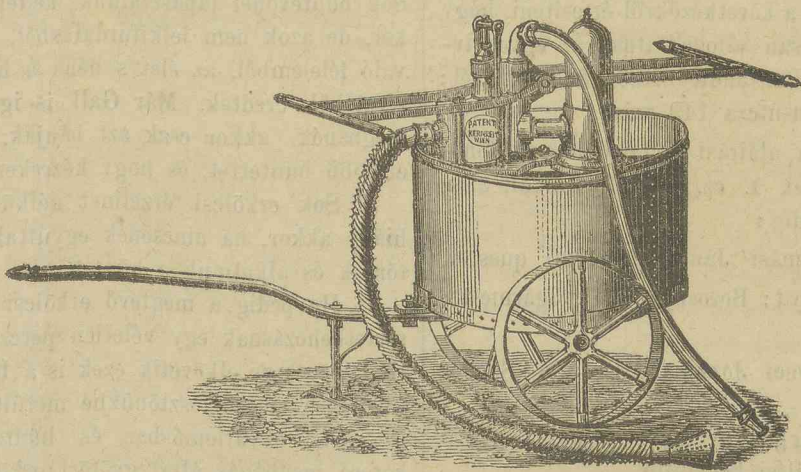
(131) (3-6)

(124.)

Fecskendők eladása.

6-8

Tűzi fecsen-
dőket külön-
böző nagy-
ságban, leg-
jobb minő-
ségű és
egészen új
szerkeze-
tűket ked-

vező fizetési
feltételek
mellett szál-
litok; eladás
végett ne-
hány ily fecs-
kendő min-
dig kész-
letben van.

Lakásom Maros-Vásárhelytt, Tyukszerutca 150l. sz. Gombási ház

Wallerstein Bernát.

Sz. 654. eln. 1875.

Pályázati hirdetmény.

(129) (3-3)

A m.-vásárhelyi kir. törvényszéknél két díjas joggyakornoki állomás jöven ürese-
désbe, annak betöltése ötletéből ezennel pályázat nyittatik, s felhivatnak a pályázni kívánók,
hogy jogvégzettségüket igazoló, s az államvizsgák letételéről szóló bizonyítványaikkal, felsze-
relt folyamodványaikat folyó évi szeptember hó 1-ső napjáig alólirt kir. törvényszéki
elnökséghez nyujtsák be.

A kir. törvényszéki elnökségtől.

M.-Vásárhelytt, 1875. aug. 13-án.

Hildebrand József,
elnöki helyettes.